

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу **Ролюка Олександра Васильовича** на тему **«Удосконалення фізичної підготовки військовослужбовців-розвідників Збройних Сил України засобами військового пентатлону»**, подану на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Актуальність. Вдосконалення і поява нових способів і форм збройної боротьби, проведення Антитерористичної операції на сході України, оснащення армії новими видами озброєння і виконання стратегічних завдань нечисленними, але добре підготовленими збройними формуваннями – все це потребує підвищених вимог у підготовці особового складу розвідувальних підрозділів, насамперед із погляду його професійності, особистої підготовленості, вміння вести бойові дії тривалий час у відриві від головних сил із високими фізичними і психологічними навантаженнями.

Бойова діяльність військовослужбовців-розвідників відбувається в екстремальних умовах зовнішнього середовища за наявності значних фізичних і психічних напружень, наростаючої втоми та інших несприятливих чинників. Умови бойової обстановки вимагають від військовослужбовців психологічної стійкості, належного рівня розвитку фізичних якостей, військово-прикладних рухових навичок, а також достатніх резервних фізіологічних можливостей організму. Зазначені вимоги здобувач запропонував реалізувати у системі фізичної підготовки військовослужбовців-розвідників засобами військового пентатлону.

Військовий пентатлон – сучасний прикладний вид спорту, який включає в себе різні військово-прикладні види спорту та вправи, що робить його одним із найзмістовніших сучасних військово-спортивних багатоборств. Заняття військовим пентатлоном сприяють розвитку загальних і спеціальних фізичних якостей та прикладних навичок, вихованню морально-вольових якостей. Витривалість, сила, швидкість, спритність, рішучість, сміливість, вміння володіти собою і орієнтуватися у складних умовах, цілеспрямованість та наполегливість – це ті якості, які розвиваються у військовослужбовців-розвідників під час занять військовим пентатлоном та від яких залежить ефективність їхньої бойової діяльності.

Внаслідок цього тема дисертаційної роботи Ролюка О. В. «Удосконалення фізичної підготовки військовослужбовців-розвідників Збройних Сил України засобами військового пентатлону» є актуальною для теорії і практики фізичної підготовки військовослужбовців.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота Ролюка О. В. виконана згідно з планом НДР Міністерства оборони України на 2011–2016 рр. за темою «Організаційні аспекти функціонування системи фізичної підготовки військовослужбовців

Збройних Сил України у сучасних умовах», за номером державної реєстрації 0106U010783.

Роль автора у виконанні цієї теми полягає у дослідженні показників фізичної та професійної підготовленості військовослужбовців; обґрунтуванні, розробці та перевірці авторської програми фізичної підготовки військовослужбовців розвідувальних підрозділів.

Ступінь обґрунтованості і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, підтверджується необхідним і достатнім обсягом фактичного матеріалу та обсягом вибірки. Зібраний у результаті педагогічних тестувань матеріал оброблено адекватними методами статистичного аналізу і представлено в роботі достатньою кількістю таблиць, дані яких дозволяють стверджувати про достовірність зроблених висновків та практичних рекомендацій.

До констатувального педагогічного експерименту було залучено 102 військовослужбовці військової служби за контрактом. У формульованому експерименті взяли участь 35 військовослужбовців розвідувальних підрозділів першої вікової групи (до 25 років), із яких 18 осіб увійшло до експериментальної групи і 17 – до контрольної.

В дисертаційній роботі здобувачем використано відповідні методи дослідження – теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел, соціологічні методи (бесіди, анкетування), педагогічне спостереження, педагогічне тестування фізичної підготовленості і функціонального стану військовослужбовців, педагогічний експеримент, методи математичної статистики.

Проведення дисертантом поетапного дослідження дало змогу узагальнити та систематизувати отримані дані, розробити практичні рекомендації, дійти закономірних висновків. Отримані дані опрацьовані із застосуванням статистичних методів. Цифрові показники дозволяють визначити достовірність наукових положень дисертаційної роботи. Сформульовані висновки теоретично обґрунтовані.

Наукова новизна полягає в тому, що вперше обґрунтовано авторську програму фізичної підготовки військовослужбовців розвідувальних підрозділів з використанням вправ військового пентатлону в процесі формування готовності до виконання завдань за призначенням; вперше досліджено динаміку рухової активності та фізичних навантажень військовослужбовців-розвідників під час навчально-бойової діяльності; підтверджено дані щодо значущості фізичної підготовки у формуванні професійної підготовленості та покращення функціонального стану військовослужбовців розвідувальних підрозділів; набули подальшого розвитку дані щодо важливої ролі військово-прикладних видів спорту і вправ у вдосконаленні фізичної та професійної підготовленості військовослужбовців Збройних Сил України.

Значущість наукової праці для науки і практики полягає у розробці програми фізичної підготовки військовослужбовців розвідувальних підрозділів під час формування професійної готовності до виконання завдань за призначенням; впровадженні спеціальних фізичних вправ у процес фізичної підготовки, які за своєю структурою збігаються з діями військовослужбовців при виконанні професійного обов'язку. Матеріали дисертаційного дослідження використано під час: формування стандартів підготовки військових фахівців розвідувальних підрозділів; підготовки керівників фізичної підготовки у військових підрозділах; укладення навчальних програм з навчальної дисципліни «Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт» для ВВНЗ та фізичної підготовки для навчальних центрів.

Результати дослідження впроваджено до навчально-бойової діяльності розвідувальних підрозділів трьох військових частин Сухопутних військ Збройних Сил України.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Оpubліковано 14 наукових праць, серед яких: 1 навчально-методичний посібник, 5 статей розміщено у наукових фахових виданнях України, 3 виконано одноосібно, 1 статтю опубліковано у міжнародному рецензованому періодичному фаховому виданні, включеному до наукометричної бази Scopus. Основні положення роботи також були апробовані на Всеукраїнських та Міжнародних наукових конференціях.

Дисертаційна робота Ролюка О. В. складається зі вступу, п'яти розділів основної частини, висновків, списку використаних джерел, у якому 218 джерел, додатків. Робота ілюстрована 26 таблицями і 22 рисунками. Підготовлена державною мовою на 177 сторінках основного тексту.

У вступі дисертантом обґрунтовано актуальність теми, показано зв'язок дослідження з науковими програмами, планами й темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано інформацію про апробацію результатів роботи та публікації за матеріалами дисертаційного дослідження.

У першому розділі «**Місце фізичної підготовки у системі навчально-бойової діяльності військовослужбовців-розвідників Збройних Сил України та провідних іноземних держав**» автором узагальнено роботи провідних вчених щодо вимог сучасного бою до фізичної підготовленості військовослужбовців розвідувальних підрозділів, розкрито зміст фізичної підготовки військовослужбовців-розвідників у Збройних Силах України та інших держав, визначено основні напрямки застосування

вправ військового пентатлону для удосконалення фізичної та професійної підготовленості розвідників.

У другому розділі «**Методи та організація дослідження**» дисертант висвітлює та описує підібрані методи дослідження, які були застосовані для вирішення поставленої мети та завдань дисертаційної роботи, а саме: теоретичний аналіз та узагальнення літератури; соціологічні методи (анкетування, бесіди); педагогічні тестування, спостереження, експеримент; методи математичної статистики.

Дослідження проводилися у чотири етапи з 2012 по 2016 роки.

На першому етапі (2012–2013 рр.) визначалася тема дослідження, проводилися теоретичний аналіз та узагальнення літератури з метою з'ясування стану досліджуваної проблеми, формувалася мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження.

На другому етапі (2013–2014 рр.) у рамках констатувального експерименту проведено дослідження рівня фізичної підготовленості військовослужбовців-розвідників; визначено рівень рухової активності та фізичного навантаження, яке переносять військовослужбовці розвідувальних підрозділів під час виконання професійних завдань в умовах наближених до бойових; проведено аналіз показників їх функціонального стану; проведено опитування військовослужбовців, командирів підрозділів та фахівців фізичної підготовки щодо причин погіршення рівня фізичної підготовленості розвідників, а також щодо можливих шляхів вдосконалення фізичної підготовки.

На третьому етапі (2014–2015 рр.) проведено формувальний педагогічний експеримент на базі військової частини В3720, спрямований на перевірку ефективності розробленої авторської програми фізичної підготовки військовослужбовців розвідувальних підрозділів. Проведено статистичну обробку показників фізичної, професійної підготовленості, функціонального стану, фізичного розвитку військовослужбовців експериментальної та контрольної груп.

Четвертий етап дослідження (2015–2016 рр.), присвячений узагальненню і систематизації результатів дослідження, формулюванню висновків, упровадженню результатів дослідження та оформленню дисертації.

У третьому розділі «**Дослідження показників фізичної підготовленості, функціонального стану та рухової активності військовослужбовців-розвідників**» автором проаналізовано рівень фізичної підготовленості військовослужбовців-розвідників; проведено анкетування щодо причин погіршення рівня фізичної підготовленості розвідників, а також щодо можливих шляхів вдосконалення фізичної підготовки; досліджено динаміку рухової активності військовослужбовців у різних періодах навчання; охарактеризовано інтенсивність фізичного навантаження, яке

переносять військовослужбовці розвідувальних підрозділів під час тактико-спеціальних навчань; проведено порівняльний аналіз результатів фізичної підготовленості та фізичного стану військовослужбовців, які займалися військовим пентатлоном та показників спортсменів з інших видів спорту.

Автором встановлено, що упродовж 2012–2015 рр. рівень фізичної підготовленості військовослужбовців розвідувальних підрозділів за результатами бігу на 100 м, підтягування, бігу на 3 км та військово-прикладних вправ достовірно погіршився ($p < 0,05$). Анкетування щодо причин зниження фізичної підготовленості свідчить, що більшість військовослужбовців-розвідників (45,2 %) основною причиною вважають відсутність засобів стимулювання; 42,3 % командирів підрозділів на перше місце встановлюють низький вихідний рівень фізичної підготовленості військовослужбовців; 32,5 % фахівців фізичної підготовки визначають недостатність часу для занять фізичною підготовкою.

Дослідження автором рухової активності розвідників засвідчило достатньо високий рівень обсягу рухової активності, який майже вдвічі перевищує середньостатистичну норму протягом усіх періодів навчання.

Порівняльний аналіз показників фізичної підготовленості та фізичного стану військовослужбовців-спортсменів, які займалися військовим пентатлоном та показників спортсменів з інших видів спорту виявив, що результати п'ятиборців за більшістю вправ достовірно кращі, ніж результати спортсменів з інших видів спорту ($p < 0,05-0,001$), що дозволили дисертанту рекомендувати військовий пентатлон одним із основних засобів удосконалення фізичної підготовки військовослужбовців-розвідників.

У четвертому розділі «Експериментальна перевірка ефективності програми фізичної підготовки розвідників із застосуванням вправ військового пентатлону» дисертантом обґрунтовано програму удосконалення фізичної підготовки розвідників, основу на вправах військового пентатлону, а також проведено дослідження щодо впливу занять за авторською програмою на фізичну підготовленість, професійну підготовленість, функціональний стан та фізичний розвиток військовослужбовців.

Авторська програма складається з двох етапів. На першому етапі (тривалість – 6 місяців) основним завданням здобувачем визначено: підвищити рівень загальної фізичної підготовленості та сформувати військово-прикладні навички засобами, які рекомендовані настановою з фізичної підготовки, покращити показники функціонального стану. На другому етапі (тривалість – 12 місяців) всі форми фізичної підготовки у експериментальній групі проводилися із використанням вправ військового пентатлону з навантаженням, подібним до умов навчально-бойової діяльності.

У результаті впровадження авторської програми здобувачем визначено, що показники військовослужбовців експериментальної групи із загальної фізичної підготовленості (з бігу на 100 м, підтягування на перекладині, бігу на 400 м, бігу на 3 км), спеціальної фізичної підготовленості (марш-кидка на

5 км, метання гранат, подолання смуги перешкод та ін.) достовірно покращились ($p < 0,05-0,001$) відносно вихідних даних та порівняно із показниками контрольної групи наприкінці експерименту ($p < 0,05-0,001$).

Дисертантом доведено, що авторська програма сприяє також покращанню функціональних можливостей та фізичного розвитку військовослужбовців. Показники діяльності серцево-судинної системи, системи дихання, ваго-зростові показники у експериментальній групі наприкінці дослідження були достовірно кращими, ніж у контрольній групі ($p < 0,05-0,001$).

Дослідження автором професійної підготовленості свідчать, що наприкінці педагогічного експерименту кількість військовослужбовців експериментальної групи, що досягли високого рівня розвитку професійних якостей, була більшою, ніж у контрольній, на 28 %.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» дисертант узагальнює проведений аналіз отриманих результатів дослідження.

Дисертаційна робота є завершеною працею. Автореферат за змістом відтворює основні положення дисертаційної роботи та є ідентичним.

Оцінюючи загалом позитивно підготовлену дисертаційну роботу, дозволю собі зробити деякі зауваження та побажання.

1. У тексті дисертації та в авторефераті зустрічаються поняття: «педагогічна технологія» (наприклад с. 11 автореферату, с. 131 дисертації), «концепція», «авторська наукова концепція». Однак, у меті, завданнях, повизні мова йде лише про авторську програму.

2. У висновку №4 (який не стосується обґрунтування авторської програми) (останній абзац) вказано «Таким чином, у змісті авторської програми фізичної підготовки вправи військового п'ятиборства мали наступний розподіл часу: плавання – 32,2%, біг на довгі дистанції – 21,7%, стрільба з АК – 10,5%, метання гранати на точність та дальність – 14,3%, подолання перешкод – 21,3%. Відповідно до даного дослідження було сформовано зміст занять за авторською програмою для військовослужбовців розвідувальних підрозділів». У висновку №5 зазначено «Зміст авторської програми поділений на два етапи. На першому етапі години поділені між вправами з НФП – 50% та вправами військового пентатлону – 50%, які, у свою чергу, поділені на прикладне плавання – 60% та інші вправи військового пентатлону – 40%. На другому етапі нами застосовано лише вправи військового пентатлону за наступними розділами: стрільба – 10%, метання гранат – 15%, плавання – 15%, біг на довгі дистанції – 30%, подолання перешкод – 30%». То який же розподіл між вправами військового пентатлону було застосовано за авторською програмою?

3. У 1-му розділі дисертації (підрозділ 1.1.) здобувач зосереджує багато уваги на парашутно-десантній, рукопашній, лижній підготовці, особливостях професійної діяльності льотного складу тощо. Але в авторській програмі застосовувалися лише засоби військового пентатлону.

4. Описова частина підрозділів 3.3., 3.5., 3.6., 4.2. містить посилання на роботи інших авторів та за змістом нагадує 1-й розділ. Потрібно чітко давати лише результати експериментальних досліджень.

5. У назві 4.1 вказано «Обґрунтування авторської програми фізичної підготовленості ... засобами вправ військового п'ятиборства». Але засоби військового п'ятиборства і вправи – це одне й теж.

6. У авторефераті та дисертації зустрічаються посилання на 6, 7 і більше авторів одночасно, при чому інколи дисертант посилається тільки на першого автора видання, яке опубліковане у співавторстві.

7. Стосовно теста Купера. Чи не виникало ускладнень у замірі дистанцій у 35 осіб 3 рази? І чи недостатньо нормативу з бігу на 3 км?

Слід відзначити, що вказані вище зауваження не мають принципового характеру, не знижують наукової цінності та практичної значущості дисертаційної роботи.

Отже, підсумовуючи наведене, можна зазначити, що дисертаційне дослідження Роліка Олександра Васильовича на тему «Удосконалення фізичної підготовки військовослужбовців-розвідників Збройних Сил України засобами військового пентатлону» є актуальним, самостійним і завершеним, має наукову новизну, теоретичну і практичну значущість, що в сукупності вирішує конкретні наукові завдання в галузі фізичного виховання. Структура, зміст дисертації, отримані результати, наведені висновки та фахові публікації автора відповідають вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а Ролік Олександр Васильович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення».

Офіційний опонент

доцент кафедри фізичного виховання,
спеціальної фізичної підготовки і спорту
Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова
кандидат наук з фізичного виховання та спорту

К. В. Пронтенко

Підпис Пронтенка К. В. засвідчую.
Начальник відділу особового складу та стройового
підполковник

О. В. Ковальчук

Трикарпатський національний
університет ім. Василя Стефаника
№ 03 0215/06
20 01 2017